

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

«Затверджую»
Завідувач кафедри

Гесенко М.М.

“ 17 ” 06 2020р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

П.П.1.4. Фінанси

Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Освітня програма: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (перший рівень (бакалаврський) вищої освіти)

Факультет: *Економіки і менеджменту*

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Фінанси» для студентів за спеціальністю: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Розробник: к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування І.В. Шалигіна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол від "17" 06 2020 року № 5

Завідувач кафедри (Гесенко М.М.)

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми
(керівник проектної групи) / (Терещенко І.)
(підпис) прізвище та ініціали

Декан факультету Економіки та менеджменту / (Н.І.Строченко)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації (З.Баранік)

Зареєстровано в електронній базі: 17.07 2020 р.
дата

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання	
		Денна форма (в)	Заочна форма (в)
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування» Напрямок підготовки: (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 4		2020-2021-й	2020-2021-й
Індивідуальне завдання: РГР		Курс	
		2	3 (1ст)
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		4	5
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 5		30 год	10 год
		Практичні, семінарські	
		30 год	8 год
	Лабораторні		
	-	-	
	Самостійна робота		
	60 год	102 год	
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: іспит/ іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання (д/ф)- 100/ 100 (60/60)
з/ф - 12,5/87,5 (18/102)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надання майбутньому фахівцю теоретичних знань та практичних навичок для прийняття ефективних рішень в галузі фінансів. В результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати: основні терміни, які застосовуються в фінансах, принципи формування фінансової системи та її підсистем, а також основні державні органи в системі управління державними фінансами.

Завдання: формування знань щодо теоретичних основ та методології фінансів та фінансової системи в Україні, формування вмінь самостійно орієнтуватися в фінансовій діяльності як держави так і підприємства, загальнодержавних цільових фондів та державного бюджету тощо.

Вивчення навчальної дисципліни «Фінанси» передбачає формування у студентів компетентностей

№	Вид програмних компетентностей	Програмна компетентність	Шифр
1	Загальні	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ЗК1
2		Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.	ЗК2
3		Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	ЗК6
4		Здатність працювати в команді., навички міжособистісної взаємодії.	ЗК7
1	Спеціальні (предметні) компетентності	Здатність розраховувати показники економічної діяльності на макrorівні згідно з системою національних рахунків (СНР); моделювати макроекономічну рівновагу залежно від сукупного попиту і пропозиції; аналізувати наслідки безробіття та інфляції, дискреційної фіскальної політики, оцінювати ознаки та вплив кредитно-грошової політики уряду на динаміку виробництва.	СК3
2		Здатність глибоко дослідити сучасні економічні процеси, визначити варіантні та альтернативні шляхи розвитку на майбутнє щоб вивести Україну з економічної кризи; прогнозувати можливий вплив теоретичних досліджень на господарську практику і формування економічної політики.	СК4
3		Здатність конкретизувати стратегії підприємств у довгострокових планах розвитку, здійснювати їх функціональне узгодження та ресурсне збалансування.	СК9
4		Здатність використовувати методи економічних досліджень; визначати цінову еластичність попиту на с.-г. продукцію; визначити оптимальне поєднання складових ланок аграрного підприємства, визначити системи показників ефективності використання персоналу та продуктивності праці; визначити доцільність заміни живої праці капіталом; визначити раціональне поєднання основного і оборотного капіталу на підприємстві; визначити кращі джерела формування авансованого капіталу та шляхи ефективного його використання на підприємстві тощо	СК10
5		Вміння формувати та використовувати активи підприємства, проводити аналіз їх структури та руху; складати звітність про результати фінансової	СК15

		діяльності підприємства за встановленою формою; виконувати роботу з формування, ведення та зберігання бази даних внутрішньогосподарської та зовнішньої фінансової інформації; визначити потребу в коштах на фінансову діяльність підприємства; визначити розмір доходів і витрат, надходжень і відрахувань коштів, взаємовідносини з бюджетом, податковими органами, банками та ін.	

2.3 Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фінанси» студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

№	Програмні результати навчання	Шифр
1	Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.	ПРН 2
2	Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності	ПРН 5
3	Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.	ПРН 6
4	Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.	ПРН 13

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджено Вченою радою СНАУ, протокол №11 від «21» 12 2016 р

Весняний семестр

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вивчення поняття, сутності, розвитку фінансів та фінансового ринку

Тема 1: Фінанси та їх економічна сутність. Поняття фінансів, їх еволюційний розвиток. Передумови виникнення та етапи розвитку фінансів. Поняття фінансової науки та її історичний розвиток. Категорії фінансів. Сутність та зміст фінансів. Поняття фінансів на мікро- та макрорівнях. Поняття та сутність функцій фінансів. Розподільна функція фінансів. Контрольна функція фінансів. Стимулююча (мотиваційна) функція фінансів. Класифікація фінансового контролю та його методи. Дискусійні питання вчених щодо поняття і сутності фінансів, а також щодо кількості їх функцій. Моделі фінансових відносин у суспільстві: їх класифікація та сутність кожної моделі.

Тема 2: Фінансовий ринок. Поняття та сутність фінансового ринку. Етапи розвитку фінансового ринку України. Структура фінансового ринку. Класифікація фінансового ринку. Інфраструктура фінансового ринку. Поняття та сутність грошового ринку, його структура. Моделі розвитку фінансової системи за рахунок фінансового ринку. Державне регулювання діяльності на фінансовому ринку. Поняття та сутність валютного ринку: суб'єкти та його учасники. Ринок капіталів та ринок цінних паперів. Основні спеціалісти ринку цінних паперів (брокери, дилери та інші спеціалісти з кон'юнктури фінансового ринку). Фондова біржа: функції та повноваження. Поняття, функції та діяльність фондових бірж України. Фінансові інструменти та посередники на фінансовому ринку. Види фінансових посередників (банківські установи: НБУ, комерційні, ощадні, іпотечні та інвестиційні банки; компанії: інвестиційні, брокерські, дилерські, страхові компанії; фонди та спілки: кредитні спілки, фінансові фонди, ломбарди тощо).

Тема 3: Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) та домогосподарств. Поняття та класифікація фінансових відносин. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) та їх фінансові відносини. Грошові потоки підприємств та управління ними. Види діяльності підприємств. Домогосподарство як суб'єкт фінансових

відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Поняття, сутність, зв'язки та організація домашнього господарства.

Змістовий модуль 2. Фінансова система України

Тема 4: Поняття та сутність фінансових ресурсів.

Фінансові активи та їх характеристики. Поняття фінансових ресурсів суб'єктів фінансових відносин. Джерела формування фінансових ресурсів держави, суб'єктів господарювання та населення. Поняття та сутність державного бюджету України. Позабюджетні цільові фонди України: поняття, функції та джерела формування їх доходів. Поняття, сутність та напрямки використання соціальних цільових фондів (пенсійний, фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, фонд безробіття, фонд страхування). Інші цільові фонди (фонд захисту інвалідів, Дорожній фонд, фонд регіонального розвитку та інші). Децентралізовані цільові фонди (недержавні пенсійні фонди, благодійні фонди тощо). Поняття та сутність фінансових резервів.

Тема 5: Державні фінанси. Поняття та сутність державних фінансів. Бюджетна система України та її ланки. Бюджетна класифікація. Класифікація державного бюджету. Баланс фінансових ресурсів країни. Державні доходи. Внутрішні та зовнішні джерела державних доходів. Державні видатки. Поточні видатки. Видатки розвитку. Державні соціальні гарантії та стандарти. Принципи формування державних соціальних стандартів і нормативів. Соціальні норми і нормативи, їх класифікація. Поняття та сутність державних соціальних послуг, а також форми їх надання з бюджетів всіх рівнів.

Тема 6: Фінансова система України. Поняття фінансової системи та її структура. Діяльність фінансової системи держави. Фінансова система України за внутрішньою побудовою: характеристика сфер та ланок фінансової системи. Фінансова система України за організаційною побудовою: характеристика органів та установ, що складають фінансову систему. Характеристика підсистем фінансової системи. Податкова система та принципи її формування. Податкова політика. Казначейська система. Державне Казначейство. Бюджетна система України. Емісійна система. Система страхування. Класифікація страхування та види. Поняття кредиту. Кредитна система та її ланки. Банківська система України: НБУ, державні та комерційні банки.

Змістовий модуль 3. ФКМ та фінансова політика

Тема 7: Фінансово-кредитний механізм. Поняття ФКМ. Структура фінансового механізму. Бюджетне планування, регулювання та бюджетний процес. Бюджетне прогнозування. Міжбюджетні трансферти. Бюджетне дефіцит: поняття та види. Державний кредит та державний борг. Організація управління державними фінансами. Стратегічне та оперативне управління. Правове забезпечення фінансів. Управління місцевими фінансами. Міністерство фінансів України (МФУ). Державне казначейство України. Державна податкова служба (ДПС). Державна митна служба (ДМС). Державна аудиторська служба України. Рахункова палата України. Аудиторська палата та аудиторські фірми. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Антимонопольний комітет.

Тема 8: Міжнародна фінансова система. Становлення і розвиток міжнародної валютної системи. Світові валютні системи. Міжнародні фінансово-кредитні організації. Світовий банк. Міжнародний валютний фонд (МВФ). Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Міжнародна асоціація розвитку (МАР). Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій (БАГІ). Міжнародний центр із врегулювання інвестиційних суперечок (МЦВІС). Банк міжнародних розрахунків (БМР). Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Сучасний взаємозв'язок України з міжнародними фінансовими інститутами, зовнішнє фінансування та інвестування економіки України. Європейська валютна система (ЄВС): поняття, сутність та діяльність. Фінансова система США та ФРС. Фінансова система Великобританії.

Змістовий модуль 4. Фінансова політика України та місцеві фінанси

Тема 9: Фінансова політика України. Загальна характеристика та цілі ФПУ. Типи ФПУ. Види ФПУ. Фінансова політика у сфері міжнародних фінансів. Боргова політика держави. Фінансова стратегія та тактика. Напрями реалізація фінансової політики.

Тема 10: Фінансовий менеджмент та маркетинг. Організація управління фінансами підприємств. Міжнародний фінансовий менеджмент. Фінансовий менеджмент. Функції фінансової адміністрації в області фінансового менеджменту. Поняття та сутність фінансового маркетингу. Фінансовий маркетинг як функція фінансового менеджменту.

Тема 11: Місцеві фінанси України. Сутність місцевих фінансів. Доходи та видатки місцевих бюджетів. Місцеві податки і збори, їх роль в формуванні доходів місцевих бюджетів. Класифікація доходів місцевих органів влади. ОТГ: поняття, порядок формування доходів та видатків. Поняття комунальної (муніципальної) власності. Комунальні підприємства: поняття та сутність. Управління місцевими фінансами. Фінансові ресурси комунальних підприємств. Управління місцевими фінансами.

4. Структура навчальної дисципліни денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма (в)				
	Ус бо - го	у тому числі			
л		п	л а б	інд	с.р.
Весняний семестр					
Модуль 1. Основи теорії загальних фінансів					
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вивчення поняття, сутності, розвитку фінансів та фінансового ринку					
Тема 1: Фінанси та їх економічна сутність		2	2		3
Тема 1: Фінанси та їх економічна сутність		2	2		3
Тема 2: Фінансовий ринок		2	2		3
Тема 2: Фінансовий ринок		2	2		3
Тема 3: Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) та домогосподарств		2	2		3
Разом за змістовим модулем 1		10	10		15
Змістовий модуль 2. Фінансова система України					
Тема 4: Поняття та сутність фінансових ресурсів		2	2		3
Тема 4: Поняття та сутність фінансових ресурсів		2	2		4
Тема 5: Державні фінанси		2	2		4
Тема 6: Фінансова система України		2	2		4
Разом за змістовим модулем 2		8	8		15
Усього годин 1м					
		18	18		30
Модуль 2 . Державні фінанси України					
Змістовий модуль1. ФKM та фінансова політика					
Тема 7: Фінансово-кредитний механізм		2	2		3
Тема 7: Фінансово-кредитний механізм		2	2		4
Тема 8: Міжнародна фінансова система		2	2		4
Разом за змістовим модулем 1		6	6		11
Змістовий модуль2. Фінансова політика, менеджмент та маркетинг					
Тема 9: Фінансова політика України		2	2		4
Тема 10: Фінансовий менеджмент та маркетинг		2	2		7
Тема 11: Місцеві фінанси України		2	2		8
Разом за змістовим модулем 2		6	6		19
Усього годин 2					
		12	12		30
Усього годин					
	120	30	30		60

Структура навчальної дисципліни заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	заочна форма				
	Ус бо - го	у тому числі			
л		п	л а б	інд	с.р.

Модуль 1. Основи теорії загальних фінансів					
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вивчення поняття, сутності, розвитку фінансів та фінансового ринку					
Тема 1: Фінанси та їх економічна сутність		2	-		9
Тема 2: Фінансовий ринок		-	2		9
Тема 3: Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) та домогосподарств		-			9
Разом за змістовим модулем 1		2	2		27
Змістовий модуль 2. Фінансова система України					
Тема 4: Поняття та сутність фінансових ресурсів		2	-		9
Тема 5: Державні фінанси		2	-		9
Тема 6: Фінансова система України		-	2		9
Разом за змістовим модулем 2		4	2		27
	Усього годин	6	4		54
Модуль 2 . Державні фінанси України					
Змістовий модуль1. ФКМ та фінансова політика					
Тема 7: Фінансово-кредитний механізм		2	-		9
Тема 8: Міжнародна фінансова система		-	2		9
Разом за змістовим модулем 1		2	2		18
Змістовий модуль2. Фінансова політика, менеджмент та маркетинг					
Тема 9: Фінансова політика України		-	-		9
Тема 10: Фінансовий менеджмент та маркетинг		-	-		10
Тема 11: Місцеві фінанси України		2	-		11
Разом за змістовим модулем 2		2	-		30
	Усього годин	120	10	8	102

5. Темати та план лекційних занять денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.Фінанси та їх економічна сутність. План 1.Поняття фінансів та їх еволюційний розвиток. 2. Сутність та зміст фінансів.	2
2	Тема 1. Функції фінансів та дискусійні питання щодо їх визначення План 1. Функції фінансів. 2. Дискусійні питання вчених щодо фінансів та їх функцій.	2
3	Тема 2: Фінансовий ринок План 1.Сутність та функції фінансового ринку. 2.Структура фінансового ринку. 3. Моделі розвитку фінансової системи за рахунок фінансового ринку. 4. Державне регулювання фінансового ринку.	2
4	Тема 2: Грошовий ринок України та його складові План 1.Грошовий ринок та його складові. 2. Ринок капіталів та ринок цінних паперів. Поняття, функції та діяльність фондових бірж України 3. Фінансові інструменти та посередники.	2
5	Тема 3: Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) та домогосподарств План 1. Поняття та класифікація фінансових відносин. 2. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) та фінансові відносини підприємств. 3. Грошові потоки підприємств та управління ними. 4. Домогосподарство як суб'єкт фінансових відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств.	2
6	Тема 4: Поняття та сутність фінансових ресурсів План 1. Фінансові активи та їх характеристики.	2

	2. Фінансові ресурси: держави, суб'єктів господарювання та населення.	
7	Тема 4: Джерела формування фінансових ресурсів План 1. Джерела формування фінансових ресурсів: держави, суб'єктів господарювання та населення. 2. Фінансові резерви.	2
8	Тема 5: Державні фінанси План 1. Поняття та сутність державних фінансів 2. Доходи та видатки державного бюджету 3. Державні соціальні гарантії та стандарти.	2
9	Тема 6: Фінансова система України План 1. Поняття фінансової системи та її структура. 2. Фінансова система України за внутрішньою побудовою. Характеристика сфер та ланок фінансової системи. 3. Фінансова система України за організаційною побудовою. Характеристика органів та установ, що складають фінансову систему. 4. Характеристика підсистем фінансової системи України.	2
10	Тема 7: Поняття фінансово-кредитного механізму План 1. Поняття та сутність ФКМ. 2. Структура фінансового механізму. 3. Бюджетне планування, регулювання та бюджетний процес. 4. Бюджетне дефіцит: поняття та види.	2
11	Тема 7: Організація управління фінансами План 1. Державний кредит та державний борг. 2. Організація управління фінансами. 3. Основи фінансового права України.	2
12	Тема 8: Міжнародна фінансова система План 1. Становлення і розвиток міжнародної валютної системи. 2. Міжнародні фінансово-кредитні організації. 3. Сучасний взаємозв'язок України з міжнародними фінансовими інститутами, зовнішнє фінансування та інвестування економіки України. 4. Європейська валютна система (ЄВС): поняття, сутність та діяльність.	2
13	Тема 9: Фінансова політика України План 1. Загальна характеристика та цілі ФПУ. 2. Типи ФПУ 3. Види ФПУ	2
14	Тема 10: Фінансовий менеджмент План 1. Організація управління фінансами підприємств. 2. Міжнародний фінансовий менеджмент. 3. Фінансовий менеджмент. 4. Фінансовий маркетинг.	2
15	Тема 11: Місцеві фінанси України План 1. Сутність місцевих фінансів. 2. Доходи та видатки місцевих бюджетів. 3. Місцеві податки і збори, їх роль в формуванні доходів місцевих бюджетів. 4. Управління місцевими фінансами.	2
	Разом	30

Теми та план лекційних занять заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		з.ф.
1	Тема 1. Фінанси та їх економічна сутність.	.

	План 1.Поняття фінансів та їх еволюційний розвиток. 2. Сутність та зміст фінансів. 3. Функції фінансів. 4. Дискусійні питання вчених щодо фінансів та їх функцій.	2
2	Тема 4: Поняття та сутність фінансових ресурсів План 1. Фінансові активи та їх характеристики. 2. Фінансові ресурси: держави, суб'єктів господарювання та населення. 3. Джерела формування фінансових ресурсів: держави, суб'єктів господарювання та населення. 4. Фінансові резерви.	2
3	Тема 5: Державні фінанси План 1.Поняття та сутність державних фінансів. 2. Доходи та видатки державного бюджету. 3. Державні соціальні гарантії та стандарти.	2
4	Тема 7: Фінансово-кредитний механізм План 1. Поняття та сутність ФКМ. 2. Структура фінансового механізму. 3. Бюджетне планування, регулювання та бюджетний процес. 4. Бюджетне дефіцит: поняття та види. 5. Державний кредит та державний борг. 6. Організація управління фінансами. 7. Основи фінансового права України.	2
5	Тема 11: Місцеві фінанси України План 1. Сутність місцевих фінансів. 2. Доходи та видатки місцевих бюджетів. 3. Місцеві податки і збори, їх роль в формуванні доходів місцевих бюджетів. 4.Управління місцевими фінансами.	2
	Разом	10

6. Теми практичних занять денної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення прояву функції фінансів для країни в цілому та для підприємства.	2
2	Обговорення рефератів до дискусійних питань щодо кількості та сутності функцій фінансів. Оцінка моделей фінансової системи.	2
3	Визначення таких понять як фінансовий ринок, заощадження, інвестиції, інвестори та позичальники. Вивчення схеми фінансового ринку в економіці країни. Обговорення рефератів з теми про фінансові інструменти та посередники (їх види, типи та призначення).	2
4	Вирішення задач по котируванню цінних паперів на фондовій біржі, їх номінальної та ринкової вартості, обмінного валютного курсу, сплати дивідендів за простими та привілейованими акціями, а також задачі по визначенню вартості майна підприємця. Основна діяльність та функції фондових та валютних бірж.	2
5	Вирішення задач по фінансам підприємств (оподаткування підприємств та проведення оцінки їх фінансового стану).	2
6	Визначення позитивних та негативних фінансових грошових потоків. Визначення операцій які можна віднести до вхідних потоків, а які до вихідних потоків підприємства. Вирішення задач щодо підприємницької діяльності та інвестування.	2
7	Проведення оцінки системи соціальних гарантій та стандартів в Україні за попередній період (2018-2020р.р.).	2
8	Розрахунок споживчого кошику майбутньої родини (за допомогою маркетингових досліджень споживчого ринку)	2
9	Вивчення схеми побудови системи фінансів та її взаємозв'язок із своїми	2

	підсистемами. Обговорення рефератів стосовно наявних підсистем, які функціонують в Україні. Вирішення ситуативних задач з вивчення фінансової системи, обговорення відповідних рефератів зі студентами. Детальне та повне вивчення податкової системи України.	
10	Вивчення поняття фінансових показників, методів, важелів, нормативно-правових документів в законодавстві України (податковий та бюджетний кодекси).	2
11	Визначення етапів бюджетного процесу, оцінка стану бюджету на відповідний рік. Обговорення рефератів.	2
12	Обговорення рефератів про фінансові системи зарубіжних країн які були обрані на вибір студентів.	2
13	Визначення типів та видів фінансової політики країни та розв'язання моделей фінансової політики.	2
14	Визначення схем національного фінансового менеджменту та міжнародного фінансового менеджменту.	2
15	Обговорення рефератів по темі, вирішення дискусійних питань щодо стану місцевих фінансів (діяльність та стан регіональних ОТГ, подальший розвиток місцевих фінансів). Вирішення задач по сплаті місцевих податків та зборів).	2
	Разом	30

Теми практичних занять заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення таких понять як фінансовий ринок, заощадження, інвестиції, інвестори та позичальники. Вивчення схеми фінансового ринку в економіці країни. Вирішення задач по котируванню цінних паперів на фондовій біржі, їх номінальної та ринкової вартості, обмінного валютного курсу, сплати дивідендів за простими та привілейованими акціями, а також задачі по визначенню вартості майна підприємця. Основна діяльність та функції фондових та валютних бірж.	2
2	Вирішення задач по фінансам підприємств (оподаткування підприємств та проведення оцінки їх фінансового стану). Визначення позитивних та негативних фінансових грошових потоків. Визначення операцій які можна віднести до вхідних потоків, а які до вихідних потоків підприємства. Вирішення задач щодо підприємницької діяльності та інвестування.	2
3	Обговорення стану фінансування України міжнародними та Європейськими фінансово-кредитними установами, фінансові системи зарубіжних країн які були обрані студентами самостійно.	2
4	Визначення фінансових інструментів при фінансовому маркетингу, схеми їх просування на фінансовому ринку.	2
	Разом	8

7. Самостійна робота студентів денної/заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин Дф/зф
1	Фінанси та їх економічна сутність. 1. Наукова література щодо фінансів та їх функцій (підручники, наукові статі тощо)	
	2. Історичний розвиток фінансової науки (етапи, науковці, основні їх ідеї)	6/9
2	Фінансовий ринок Детальне вивчення наступних видів: - цінних паперів: акції, сертифікати, чеки, ф'ючерси, опіони, варанти, деривати, форварди, ощадні сертифікати тощо. - боргових зобов'язань (облігації, векселя, казначейські зобов'язання тощо). Детальне вивчення наступних видів фінансових посередників: - банківські установи: НБУ, комерційні, ощадні, іпотечні та інвестиційні банки; - компанії: інвестиційні, брокерські, дилерські, страхові компанії; - фонди та спілки: кредитні спілки, фінансові фонди, ломбарди тощо. Детальне вивчення основних процедур на фондових та валютних біржах (лістинг, де лістинг, котирування та інше).	6/9
3	Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) та	3/9

	домогосподарств Вивчення термінів «домашнє господарство» та особливостей їх формування. Визначення принципів організації фінансів домашнього господарства та в чому проявляється специфіка саме функціонування фінансів домогосподарств. Основні питання що пов'язують між собою фінанси та економіку на відповідному рівні.	
4	Поняття та сутність фінансових ресурсів 1. Поняття, сутність та напрямки формування та використання соціальних цільових фондів. 2. Формування та використання бюджетів інших цільових бюджетних та позабюджетних фондів. 3. Функціонування недержавних фінансові фондів (пенсійних, трастових, фінансових, благодійних та інших)	7/9
5	Державні фінанси 1. Вивчення основних статей Бюджетного, Податкового та Митного Кодексів України. 2. Формування державних доходів на поточний 2021 рік та порівняння їх із минулим 2020 роком. 3. Формування та використання державних видатків на поточний 2021 рік та порівняння їх із минулим 2020 роком.	4/9
6	Фінансова система України 1. Система страхування України. Класифікація страхування та види. Поняття фінансової системи та її структура. 2. Організаційна структура фінансової системи: органи управління та фінансові інститути.	4/9
7	Фінансово-кредитний механізм 1. Органи управління державними фінансами. Міністерство фінансів України (МФУ). Державне казначейство України. Державна податкова служба (ДПС). Державна митна служба України (ДМСУ). Державна аудиторська служба України. Рахункова палата України. Аудиторська палата. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Антимонопольний комітет тощо.	7/9
8	Міжнародна фінансова система Міжнародні фінансово-кредитні організації. Міжнародний валютний фонд (МВФ). Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Міжнародна асоціація розвитку (МАР). Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Багато-стороннє агентство з гарантій інвестицій (БАГІ). Міжнародний центр із врегулювання інвестиційних суперечок (МЦВІС). Банк міжнародних розрахунків (БМР). Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).	4/9
9	Фінансова політика України 1. Фінансова політика у сфері міжнародних фінансів. 2. Боргова політика держави. 3. Фінансова стратегія та тактика та напрями реалізації фінансової політики.	4/9
10	Фінансовий менеджмент та маркетинг 1. Функції фінансової адміністрації в області фінансового менеджменту. 2. Фінансовий маркетинг як функція фінансового менеджменту.	7/10
11	Місцеві фінанси України Класифікація доходів місцевих органів влади. ОТГ: поняття, порядок формування доходів та видатків. Поняття комунальної (муніципальної) власності. Комунальні підприємства: поняття та сутність. Управління місцевими фінансами. Фінансові ресурси комунальних підприємств.	8/11
	Разом	60/102

8. Методи навчання

8.1 Методи навчання за джерелом знань:

- 8.1.1 Словесні: лекція, пояснення, бесіда
- 8.1.2 Наочні: демонстрація, ілюстрація
- 8.1.3 Практичні: практична справа

8.2 Методи навчання за характером логіки пізнання:

- 8.2.1 Аналітичний
- 8.2.2 Синтез
- 8.2.3 Індуктивний
- 8.2.4 Дедуктивний

8.3 Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів:

- 8.3.1 Проблемний (програмно-інформаційний)

8.3.2 Частково-пошуковий (евристичний)

8.3.4 Репродуктивний

8.3.5 Пояснювально-демонстративний

8.4 Активні методи навчання

Використання технічних засобів навчання, мозкова атака, диспути, case-study (метод аналізу конкретних ситуацій), використання проблемних ситуацій, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

8.5 Інтерактивні технології навчання

Kahoot, мультимедійні платформи Zoom, Moodle.

9. Методи контролю

9.1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання СКТС

9.2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

9.3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- рівень знань, продемонстрований на практичних та семінарських заняттях;
- активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
- експрес-контроль під час аудиторних занять;
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
- написання рефератів;
- результати тестування;
- письмові завдання при проведенні контрольних робіт.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Весняний семестр(іспит)

Поточне тестування та самостійна робота											Разом за модулі та СРС	Атестація	Підсумковий тест-екзамен	Сума			
Модуль 1 –20 балів					Модуль 2 –20 балів												
Змістовий модуль 1 -10			Змістовий модуль 2 -10			Змістовий модуль 3 -10			Змістовий модуль 4 -10								
T1	T1	T2	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T7	T8	T9	T10	T11	55 (40+15)	15	30	100
2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	3	3	5	5				

Розподіл балів, які отримують студенти заочної форми навчання (іспит)

Поточне тестування та самостійна робота											Разом за модулі та СРС	Підсумковий	Сума
Модуль 1 –20 балів					Модуль 2 –20 балів								
Змістовий модуль 1-10			Змістовий модуль 2 -10			Змістовий модуль 3 -10			Змістовий модуль 4 -10				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	70 (40+30)	30	100
3	4	3	3	3	4	3	4	3	5	5			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Шалигіна І.В. «Фінанси. Конспект лекцій для студентів підготовки бакалаврів за спеціальностями: 071 «Облік і оподаткування», 051 «Економіка», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (2 курсу денної та 3(1ст) курсу заочної форми навчання). Суми. 2020. – 167с.

2. Шалигіна І.В. «Фінанси. Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи студентів підготовки бакалаврів за спеціальностями: 071 «Облік і оподаткування», 051 «Економіка», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (2 курсу денної і 3 (1ст) курсу заочної форми навчання). Суми. 2020. – 48с.

3. Шалигіна І.В. «Фінанси. Методичні вказівки щодо проведення практичних занять з дисципліни для студентів 2-3(1с.т.) денної та 3-4(1с.т.) курсу заочної форми навчання підготовки бакалаврів за спеціальностями: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 071 «Облік і оподаткування», 051 «Економіка», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Суми. 2019. – 79с.
4. Навчально-методичний матеріал на платформі Moodle <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1297>

12. Рекомендована література

Основна

1. Ярошевич Н.Б., Кондрат І.Ю., Ливдар М.В. Фінанси: навчальний посібник. Львів: видавництво “Простір-М. 2018. 298с.
2. Шпак Н.О., Ярошевич Н.Б., Побурко О.Я. Фінанси, гроші та кредит : навч. Посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2018. 416 с.
3. Григоренко Л.С. Банківські та кредитні відносини. Законодавство, судова практика: практичний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2016. 408 с.
4. Жихор О.Б., Кириленко О.П. Місцеві фінанси : підручник. К. : УБС НБУ. 2015. 579 с.
5. Онищенко В.О. та інші. Фінанси: державні, корпоративні, міжнародні : підручник для вчз. К. : Центр учб. літ. 2016. 600 с.
6. Журавльова І.В. Фінанси : навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream>
7. Вдовиченко А. М., Козоріз Л. О., Паскалова А. Г., Пірникоза П. В., Серебрянський Д. М., Сибірянська Ю. В., Стадник М. В. Податки і збори: сучасні тенденції та перспективи. Київ: «ФОП Лопатіна О.О.». 2019. 392 с. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/wfd_podatky_final.pdf
8. Шпак Н.О., Ярошевич Н.Б., Побурко О.Я. Фінанси, гроші та кредит : навч. Посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2018. 416 с.
9. Бердинець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств навч. посіб. К. : Центр учбової літератури. 2018. 292 с.

Допоміжна

1. Бондарчук М.К., Алексєєв І.В., Кльоба Л.Г. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА: Навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес. 2017. 246 с.
2. Крисоватий А., Синютка Н. Муніципальна боргова політика: теоретичні концепти та практика реалізації в Україні : монографія. Львів: Українська академія друкарства. 2017. 199 с.
3. Школьник І.О. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. - К. : Центр учбової літератури. 2016. 488 с.
4. Кузнецова С.А. Банківська система: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури. 2016. 400 с.
5. Тетарчук І.В. Фінансове право: навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. : Центр учбової літератури. 2016. 160 с.
6. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури. 2016. 496 с.
7. Лондар С.Л., Лондар О.С. Державна боргова політика України в контексті досвіду постсоціалістичних країн-членів ЄС: монографія. 2016. 242 с.
8. Еш С. М. Ринок фінансових послуг : підручник для вчз. К. : Центр учб. літ., 2015. 400 с.
9. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. К. : Центр учб. літ., 2016.
10. Скоропад І. С., Курило О. Б., Чубка О. М., Дідух, О. В., Кривецький І. О. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2016. 344 с.
11. Бондарчук М. К., Алексєєв І. В. Фінансова санація і антикризове управління підприємством (з перекладом тем англійською мовою) : навч. посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 2017. 268 с.
12. Гуцаленко Л.В., Дерій В.А., Коцупатрий М.М. Державний фінансовий контроль. Навч.посібник. К.: Видавництво “Центр учбової літератури”. 2017. 422с.
13. Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України. Європейська та євроатлантична інтеграція України. 2-ге видання. Навчальний посібник. К. 2017. 172с.
14. Мальська М.П. Основи європейської інтеграції. Підручник. Л. 2017. 320с.
15. Охріменко І. В., Стасіневич С.А. Біржова діяльність : навч. посіб. Київ : ТОВ "ЦП "Компринт". 2017. 243с.
16. Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін. Податкова система: Навчальний посібник. Харків:Видавництво «Діса плюс». 2019. 402 с.
17. Вдовиченко А. М., Козоріз Л. О., Паскалова А. Г., Пірникоза П. В., Серебрянський Д. М., Сибірянська Ю. В., Стадник М. В. Податки і збори: сучасні тенденції та перспективи. Київ: «ФОП Лопатіна О.О.». 2019. 392 с. URL: <https://feao.org.ua>
18. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/31729/1/Sorokivska_Balyant_GKSZK.pdf
19. Артем'єва О.А. Фінансовий маркетинг URL: https://stud.com.ua/32132/marketing/finansoviy_marketing
20. Лучишин Л. М. Роль податків і зборів у доходах місцевих бюджетів. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/jan/20653/luchyshyn.pdf>

Інформаційні ресурси

1. URL: <http://minfin.gov.ua>
2. Головна сторінка НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Податковий Кодекс України .URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws>
4. Бюджетний Кодекс України URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
5. Головна сторінка НКЦПФР. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>
6. УФБ URL: <https://ukrse.com.ua>
7. ПФТС URL: <https://pfts.ua>
8. Пенсійний фонд України URL: <https://www.pfu.gov.ua>
9. Фонд соціального страхування URL: <http://www.fssu.gov.ua>
10. Фонд соціального страхування на випадок безробіття URL: www.dcz.gov.ua
11. Державна податкова служба України URL: <https://tax.gov.ua>
12. Державна аудиторська служба України URL: <http://www.dkrs.gov.ua>
13. Державна казначейська служба URL: <https://www.treasury.gov.ua>
14. Аудиторська палата України URL: <https://www.apu.com.ua>
15. Рахункова Палата України URL: <https://rp.gov.ua>
16. Асоціація міст України. Місцеві фінанси URL: <https://www.auc.org.ua/galuz/miscievi-finansy>